

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Prawo cywilne i rodzinne wobec wyzwań XXI wieku: perspektywa międzynarodowa” 9 maja 2025 roku

KRZYSZTOF JUREK

Szkoła Doktorska Nauk Społecznych, Uniwersytet Jagielloński
e-mail: krzysztof.jurek@doctoral.uj.edu.pl

Dnia 9 maja 2025 r. o godzinie 9:00 na platformie MS Teams odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Prawo cywilne i rodzinne wobec wyzwań XXI wieku: perspektywa międzynarodowa” zorganizowana przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK). Celem konferencji było zgłębienie wyzwań, przed którymi stoi prawo cywilne i rodzinne w XXI w., z uwzględnieniem międzynarodowych perspektyw i doświadczeń. Uczestnicy analizowali wpływ globalnych zmian społecznych, technologicznych oraz demograficznych na regulacje prawne, w tym zmieniające się struktury rodzinne i nowe formy relacji międzyludzkich. Wydarzenie to służyło wymianie wiedzy i najlepszych praktyk w zakresie dostosowywania prawa do współczesnych realiów, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Podczas forum naukowego omawiane były kwestie harmonizacji przepisów prawnych między różnymi systemami prawnymi oraz wyzwań związanych z migracjami i transgranicznymi rodzinami. Istotnym zadaniem było również rozważenie wpływu nowych technologii na prawo cywilne i rodzinne, zwłaszcza w kontekście ochrony danych osobowych i praw rodziców. Konferencja pozwoliła na wymianę doświadczeń dotyczących ochrony praw człowieka w aspekcie prawa rodzinnego, szczególnie w odniesieniu do międzynarodowych umów i standardów. Uczestnicy mieli okazję zidentyfikować obszary, w których konieczne są zmiany legislacyjne i dostosowanie przepisów do potrzeb współczesnych społeczeństw. Spotkanie stanowiło platformę do refleksji nad przyszłością prawa cywilnego i rodzinnego w globalnym kontekście.

Doktor Tomasz Jasiakiewicz, przewodniczący konferencji, serdecznie powitał gości i prelegentów, podkreślając radość z możliwości wspólnego uczestnictwa w wydarzeniu, które skupia specjalistów z różnych dziedzin

prawa cywilnego i rodzinnego. Podkreślił, jak ważne jest, by w obliczu wyzwań XXI w. wspólnie zastanowić się nad przyszłością prawa w kontekście globalnych zmian i dynamicznych procesów społecznych. Ponadto zaznaczył, że wymiana wiedzy i doświadczeń w międzynarodowej perspektywie pozwala na wypracowanie rozwiązań, które będą mogły odpowiedzieć na współczesne problemy w obszarze regulacji prawnych. Wyraził nadzieję, iż konferencja stanie się przestrzenią do owocnych dyskusji, które przyczynią się do rozwoju prawa cywilnego i rodzinnego w kontekście międzynarodowym.

Pierwszym prelegentem był dr Piotr Wojnicz z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Jego wystąpienie koncentrowało się na problematyce *Transgranicznego uprowadzenia rodzicielskiego w kontekście zagrożeń dla praw dziecka*. Omówił sytuacje, w których jedno z rodziców bezprawnie wywozi dziecko do innego kraju. Transgraniczne uprowadzenia rodzą poważne ryzyko naruszenia podstawowych praw dziecka. Szczególnie istotne w tym kontekście są prawo do kontaktu z obojgiem rodziców oraz prawo do stabilnego środowiska życia. Temat objął także analizę mechanizmów prawnych służących przeciwdziałaniu takim sytuacjom. Autor wystąpienia zwrócił uwagę na konieczność współpracy międzynarodowej i szybkich działań w celu ochrony dzieci. Wykład ukazał także, jak poważnym wyzwaniem dla prawa i praktyki są transgraniczne uprowadzenia rodzicielskie.

Kolejnym prelegentem był mgr Michał Ochociński ze Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych UMK – Academia Rerum Socialium. Temat jego wystąpienia brzmiał: *Czy prowadzenie konta w social mediach może skutkować odmową udzielenia kredytu konsumenckiego?* W swoim referacie poruszył zagadnienia związane z wykorzystywaniem danych z mediów społecznościowych w procesach oceny zdolności kredytowej. Zwrócił uwagę na ryzyko naruszenia prawa do prywatności i ochrony danych osobowych. Omówił także potencjalne mechanizmy profilowania klientów na podstawie ich aktywności internetowej. Przedstawił przykłady sytuacji, w których informacje z *social mediów* mogłyby negatywnie wpłynąć na decyzję kredytową. Podkreślił, że obecne przepisy nie zawsze nadążają za rozwojem technologii i praktykami instytucji finansowych. Wskazał na potrzebę wyraźniejszych regulacji chroniących konsumentów przed nieuprawnionym wykorzystaniem ich danych.

Z odczytem *Przyszłość użytkowania wieczystego i innych praw emfiteutycznych w Europie* wystąpił Kacper Nowacki z Uniwersytetu Warszawskiego, który wyjaśnił historyczne korzenie instytucji emfiteuzy oraz jej ewolucję w różnych systemach prawnych. Omówił znaczenie prawa wieczystego użytkowania w kontekście gospodarowania nieruchomościami. Zwrócił

także uwagę na różnice w regulacjach między państwami europejskimi oraz na tendencje do ograniczania lub przekształcania takich praw. Ponadto wskazał na praktyczne skutki prawne dla właścicieli i użytkowników nieruchomości. Prelegent podkreślił, że ubezwłasnowolnienie wieczyste może prowadzić do ograniczenia swobody dysponowania własnością. W tym aspekcie przedstawił przykłady sporów i problemów wynikających z przestarzałych form użytkowania wieczystego. Zasygnalizował potrzebę reformy i dostosowania prawa do współczesnych realiów gospodarczych. Wystąpienie spotkało się z dużym zainteresowaniem, zwłaszcza w kontekście aktualnych zmian legislacyjnych w Polsce i Europie.

Kolejny referat należał do Krzysztofa Olszewskiego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Tematem jego wystąpienia były *Prześlanki rozwodowe w porządkach prawnych państw Unii Europejskiej*. Prelegent przedstawił różnorodność podejść do kwestii rozwodów w krajach UE, zwracając uwagę na różnice w regulacjach prawnych. Omówił, jak poszczególne państwa definiują przyczyny rozwodów, w tym np. winę jednej ze stron, brak zgody małżonków czy długotrwałe rozdzielanie. Autor wystąpienia poruszył także temat wpływu tradycji kulturowych i religijnych na prawo rozwodowe w różnych krajach UE. Zauważył, że unijne regulacje próbują harmonizować przepisy dotyczące międzynarodowych rozwodów, ale w praktyce wciąż istnieją istotne różnice. Ponadto podkreślił, iż różnorodność w prawodawstwach wpływa na skomplikowanie procesu rozwodowego, szczególnie w przypadkach transgranicznych. Wystąpienie skłoniło uczestników konferencji do refleksji nad potrzebą większej harmonizacji przepisów rozwodowych w UE.

Następnie głos zabrala Weronika Klecha z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (UMCS). Temat jej wystąpienia był następujący: *Prawa dziecka do wolności wyznania na przykładzie państw Unii Europejskiej*. W swojej prezentacji omówiła, w jaki sposób różne systemy prawne chronią swobodę wyznania dzieci, zwracając szczególną uwagę na rolę rodziców w kształtowaniu przekonań religijnych małoletnich. Podkreśliła, że prawo dziecka do wolności sumienia musi być równoważone z prawem rodziców do wychowania zgodnie z własnymi przekonaniami. W odczycie prelegentka przywołała konkretne przykłady rozwiązań stosowanych w wybranych państwach UE. Zaznaczyła także, że ochrona wolności wyznania dziecka różni się w zależności od kultury i tradycji danego kraju. Wystąpienie zachęciło uczestników do refleksji nad granicami autonomii dziecka w sferze religii.

Małgorzata Michalska z UMK przedstawiła wykład *Ochrona dóbr osobistych w dobie globalizacji oraz perspektywa międzynarodowa*, w którym

podkreśliła, że globalizacja stawia nowe wyzwania przed tradycyjnym rozumieniem dóbr osobistych. Omówiła wpływ Internetu, mediów społecznościowych i nowych technologii na prawo do prywatności i ochronę wizerunku. Zwróciła uwagę, że naruszenia dóbr osobistych mogą mieć charakter transgraniczny i trudniej je skutecznie ścigać. Prelegentka porównała różne systemy ochrony dóbr osobistych, wskazując na istotne różnice między krajami europejskimi a państwami spoza UE. Podkreśliła rolę międzynarodowych organizacji w kształtowaniu standardów ochrony prywatności. Ponadto przeanalizowała wyzwania związane z egzekwowaniem wyroków sądowych w sprawach o naruszenie dóbr osobistych na arenie międzynarodowej, zaznaczając, że ochrona musi uwzględniać nie tylko prawo krajowe, ale również konwencje międzynarodowe. Wskazała na znaczenie współpracy państw w przeciwdziałaniu naruszeniom w sieci. Małgorzata Michalska podkreśliła również konieczność edukowania społeczeństwa w zakresie ochrony własnych praw. Wystąpienie spotkało się z dużym zainteresowaniem i stało się impulsem do ożywionej dyskusji.

Elżbieta Michalewska z Uniwersytetu Śląskiego w wystąpieniu *Międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka a obecne prawo unijne* przedstawiła, jak rozwój prawa UE wpłynął na implementację międzynarodowych norm praw człowieka. Prelegentka zwróciła uwagę na rolę Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Podkreśliła, że choć prawo unijne często wzmacnia ochronę praw jednostki, to nie zawsze w pełni realizuje standardy międzynarodowe. Prelegentka omówiła przykłady rozbieżności między europejskim a międzynarodowym systemem ochrony praw człowieka. Wskazała na wyzwania wynikające z napięcia między autonomią prawa UE a zobowiązaniami międzynarodowymi państw członkowskich. Wystąpienie zachęciło uczestników konferencji do refleksji nad potrzebą dalszej harmonizacji standardów ochrony praw człowieka w Europie.

Kolejną prelegentką była Jolanta Andrzejewska z UMCS, a temat jej wystąpienia stanowił *Problem przymusowego małżeństwa na gruncie prawa międzynarodowego*. Mówczyni omówiła, jak różne systemy prawne traktują kwestię przymusowych małżeństw oraz jakie mechanizmy prawne mają na celu ich eliminację. Zwróciła uwagę na międzynarodowe konwencje, takie jak Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, które zakazują tego typu praktyk. Autorka przeanalizowała również wyzwania związane z egzekwowaniem tych przepisów w różnych krajach, zwłaszcza tam, gdzie tradycje kulturowe sprzyjają tego

rodzaju praktykom. Wskazała na rolę organizacji międzynarodowych w promowaniu edukacji i świadomości na temat praw człowieka, w tym prawa do wyboru małżonka. Podkreśliła, że problem przymusowych małżeństw wymaga współpracy państw oraz organizacji pozarządowych na poziomie globalnym. Zauważyła również, iż w niektórych państwach przymusowe małżeństwa wciąż są postrzegane jako norma społeczna, co znacząco utrudnia walkę z tym zjawiskiem. Wystąpienie prelegentki wywołało liczne pytania oraz ożywioną dyskusję na temat skutecznych narzędzi ochrony praw osób zagrożonych przymusowym małżeństwem.

Kolejny wykład zatytułowany *Prawo do życia rodzinnego w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* przedstawiła Natalia Foik z UMK. W swoim referacie prelegentka omówiła, w jaki sposób Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) interpretuje i chroni prawo do życia rodzinnego, będące jednym z podstawowych praw człowieka. Przedstawiła, jak orzecznictwo Trybunału wpływa na legislację państw członkowskich Rady Europy w zakresie ochrony rodzin. Zaprezentowała również przykłady spraw, w których ETPC musiał wyważyć prawo do poszanowania życia rodzinnego wobec innych wartości, takich jak bezpieczeństwo publiczne czy interes państwa. Zwróciła też uwagę na wyzwania wynikające z odmiennych interpretacji tego prawa w poszczególnych krajach. Podkreśliła, że orzecznictwo Trybunału często prowadzi do redefinicji granic ingerencji w życie rodzinne, uwzględniając dynamiczne zmiany społeczne. Szczególny nacisk położyła na znaczenie tego prawa w kontekście migracji, rozbitych rodzin oraz prawa do utrzymywania kontaktu z dziećmi. Jej wystąpienie stało się forum wymiany myśli na temat granic ingerencji w życie rodzinne w świetle ochrony praw człowieka.

Ostatni referat zatytułowany *Efektywność Konwencji haskiej w sprawach uprowadzeń rodzicielskich oraz wyzwania, jakie stają przed nią w XXI wieku* należał do Julii Grochowskiej z UMK. Prelegentka omówiła, jak Konwencja haska dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z 1980 r., mająca na celu przeciwdziałanie międzynarodowym uprowadzeniom dzieci przez rodziców, funkcjonuje w dzisiejszych realiach prawnych. Zwróciła uwagę na sukcesy, jakie Konwencja osiągnęła w zakresie szybkiej repatriacji dzieci, ale również na liczne trudności związane z jej stosowaniem. Wskazała także, że wiele krajów nie przestrzega terminów przewidzianych w Konwencji, co wpływa na opóźnienia w rozstrzyganiu spraw. Podkreśliła również, iż różnice w interpretacji przepisów w różnych państwach powodują trudności w skutecznej realizacji jej celów. Przedstawiła

wyzwania związane z postępem technologicznym, który wprowadza nowe problemy, takie jak uprowadzenia za pośrednictwem mediów cyfrowych czy przenoszenie dzieci przez jednego z rodziców bez fizycznego przekroczenia granicy. Zasugerowała także potrzebę dostosowania dokumentu do nowych okoliczności, aby lepiej odpowiadał na współczesne zagrożenia. Autorka wystąpienia mówiła także o roli organów centralnych w monitorowaniu i egzekwowaniu postanowień Konwencji oraz o konieczności poprawy współpracy międzynarodowej. Prelegentka zasygnalizowała, że edukacja i świadomość prawna społeczeństw oraz pracowników sądów mają kluczowe znaczenie dla skuteczności ochrony dzieci. W wystąpieniu pojawiły się również sugestie dotyczące możliwych reform i modernizacji Konwencji haskiej. Prezentacja zakończyła się dyskusją o przyszłości międzynarodowego prawa ochrony dzieci.

Na zakończenie konferencji przewodniczący zachęcił wszystkich uczestników do aktywnego udziału w kolejnych wydarzeniach naukowych, które stanowią doskonałą okazję do pogłębiania wiedzy, wymiany doświadczeń oraz rozwijania współpracy – zarówno naukowej, jak i międzynarodowej – w obszarze zaangażowania obywatelskiego. Warto podkreślić, że tego rodzaju inicjatywy odgrywają istotną rolę w rozwoju nauki i praktyki społecznej, szczególnie w obliczu wyzwań współczesnego świata.